

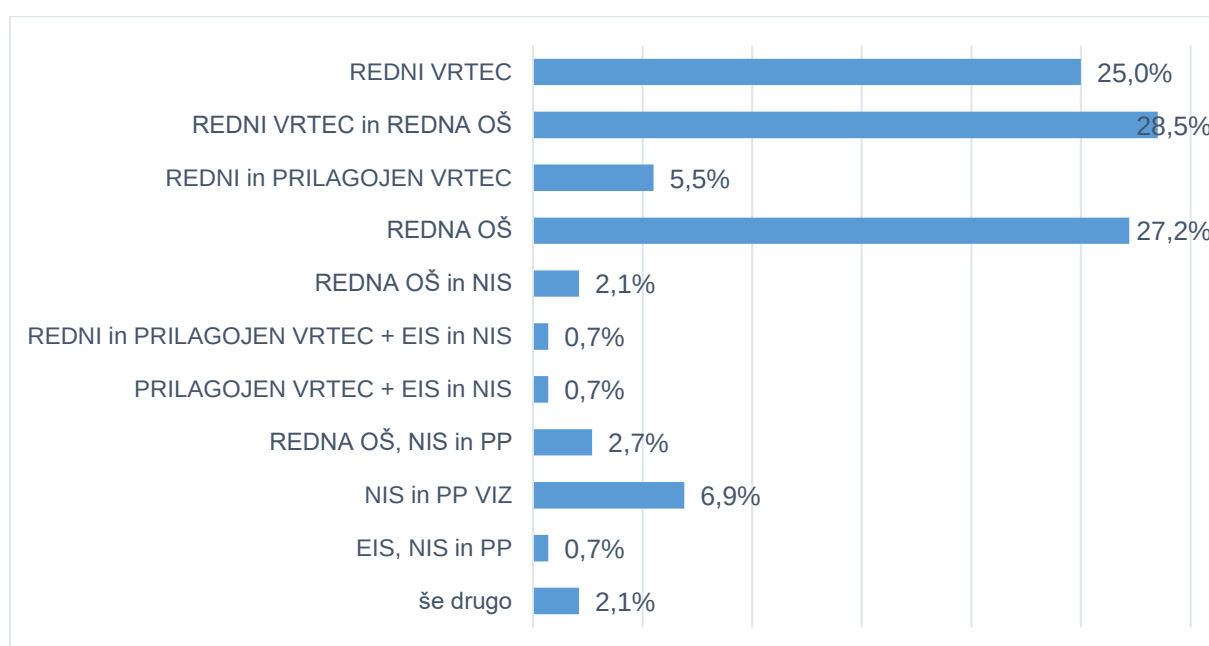
Rezultati ankete o pojavnosti avtizma v Sloveniji v predšolskih in osnovnošolskih vzgojno izobraževalnih programih

Pred vami so rezultati ankete o pojavnosti avtizma v Sloveniji v predšolskih in osnovnošolskih vzgojno izobraževalnih programih. Ko smo se v začetku leta 2017 prijavljali za izvajanje pilotnega projekta Strokovni center za avtizem, smo morali v prijavi navesti oceno, koliko otrok z avtizmom bo potrebovalo storitve takega centra. Ker v Sloveniji ne v sistemu zdravstva in ne v sistemu šolstva ni mogoče pridobiti podatkov o pojavnosti avtizma, smo za izhodišče vzeli izračun, ki je temeljil na podatku Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 2012, ki navaja, da ima 1 otrok od 100 avtistično motnjo. Na podlagi podatkov Statističnega urada RS, smo tako izračunali, da je v Sloveniji verjetno 2400 otrok v starosti od 3 do 15 let, ki imajo avtistično motnjo. Glede na to, da se je od leta 2012 do danes povečala incidenca avtizma (podatek ZDA 1 otrok z AM na 68 otrok), menimo, da je bila naša ocena dokaj rezervirana. V programu projekta smo navedli tudi, da bomo izvedli aktivnosti, s katerimi bomo pridobili podatke o dejanski pojavnosti avtizma v Sloveniji. Ta podatek je nujno potreben, če želimo delovanje pilotnega projekta razširiti v sistemsko rešitev, saj lahko šele na podlagi relevantnih podatkov načrtujemo obseg materialnih in kadrovskih resursov, ki bodo potrebni za učinkovito podporo otrokom z avtističnimi motnjami, njihovim družinam in strokovnim delavcem.

Na Strokovnem centru za avtizem smo tako pripravili spletni anketni vprašalnik, ki smo ga po elektronski pošti **poslali na vse predšolske in osnovnošolske vzgojno izobraževalne zavode**, kar pomeni 705 vzgojno izobraževalnih zavodov, iz seznamov objavljenih na straneh Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, in sicer 251 osnovnih šol, 203 osnovne šole s priključenimi vrtci, 205 vrtcev, 27 osnovnih šol s prilagojenim programom in 19 zavodov za usposabljanje otrok s posebnimi potrebami. Dobili smo odgovore od 146. 2 anketi smo izločili, eno zaradi podvajanja in drugo zaradi očitno netočnih podatkov, tako da smo **v obdelavo zajeli 144 anket**, kar je **20,4%** od vseh, ki jim je bila anketa poslana.

Razmišljali smo o možnih vzrokih, zakaj nismo dobili večjega števila izpolnjenih anket. Možno je, da je šel naš mail v vsiljeno pošto in so ga tako spregledali, mogoče znotraj zavoda anketni vprašalnik ni bil posredovan strokovnemu delavcu, ki ima pregled nad podatki, o katerih smo spraševali, mogoče so anketni vprašalnik dali nekoliko na stran in nato enostavno pozabili izpolniti do predvidenega roka.

Od vzgojno izobraževalnih ustanov, ki so odgovorile, jih 25% izvaja program za predšolske otroke, torej rednih vrtcev, 28,5% jih izvaja izobraževalni program devetletne osnovne šole in program za predšolske otroke – tukaj gre predvsem za manjše kraje, ki imajo vrtce priključene k rednim osnovnim šolam. Potem imamo 5,5% programov za predšolske otroke z razvojnimi oddelki. Ker je vrtcev z razvojnimi oddelki tako malo, smo jih v nadaljnjih prikazih priključili kar k rednim vrtcem. 27,2% je rednih osnovnih šol, 2,1% so redne osnovne šole ter prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS), 2,7% so redne osnovne šole ter prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS) in posebnim programom (PP). 0,7% jih izvaja program za predšolske otroke in prilagojen programom za predšolske otroke z enakovrednim izobrazbenim standardom (EIS) in program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS), enak odstotek je vrtcev, ki izvajajo prilagojen program z enakovrednim izobrazbenim standardom (EIS) in prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS). 6,9% jih izvaja prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja. 0,7% jih izvaja prilagojen program z enakovrednim izobrazbenim standardom, prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program. Potem imamo še takšne, ki poleg že naštetih programov izvajajo še druge programe, ki v vprašalniku niso bili izpostavljeni. In sicer, dve ustanovi izvajata še prilagojen program srednje šole in ena od njiju tudi postrehabilitacijski praktikum.

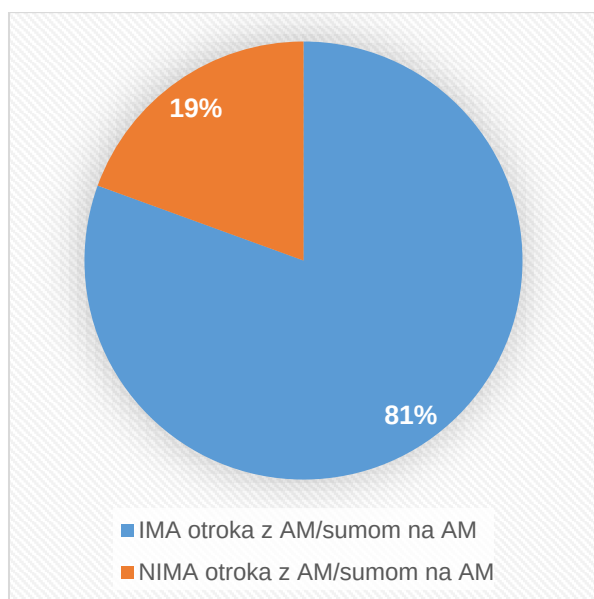

Graf 1: Prikaz VIZ, ki so odgovorili na anketo, po programih, ki jih izvajajo

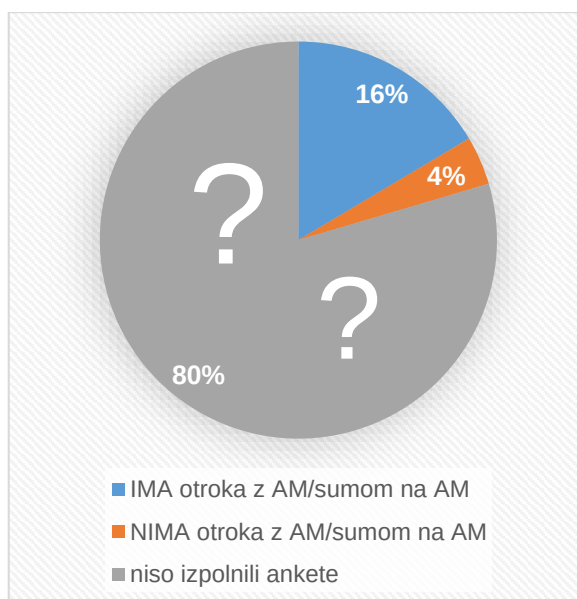
Na vprašanje »**Ali so v vašo ustanovo vključeni otroci, ki imajo AM in/ali otroci, pri katerih obstaja sum, da bi lahko imeli AM?**«, je 81% vzgojno izobraževalnih zavodov odgovorilo pritrdilno. 561 VIZ ali 80% ni izpolnilo anketnega vprašalnika. Kot že zgoraj omenjeno, so lahko razlogi za to različni. Morda lahko tudi sklepamo, da so imeli več interesa za odgovarjanje tisti, ki imajo otroke z avtističnimi motnjami ali sumom nanje, vendar je to prav tako samo domneva.

Vendarle je na anketni vprašalnik odgovorilo 20% vzgojno izobraževalnih zavodov in razmerje med tistimi, ki imajo otroke z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo in tistimi, ki teh otrok nimajo je 4:1. Če enako razmerje prenesemo na celotni vzorec vzgojno izobraževalnih ustanov (705), lahko domnevamo, da je 75% vzgojno izobraževalnih zavodov, ki imajo otroke z avtizmom ali sumom nanj in 25% vzgojno izobraževalnih zavodov, ki teh otrok nimajo.

Kar lahko zanesljivo trdimo je, da je v Sloveniji **vsaj 16%** vzgojno izobraževalnih zavodov predšolskega in osnovnošolskega izobraževanja, kjer imajo otroke z avtizmom ali sumom na avtizem.

Graf 2: Prikaz koliko VIZ, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo

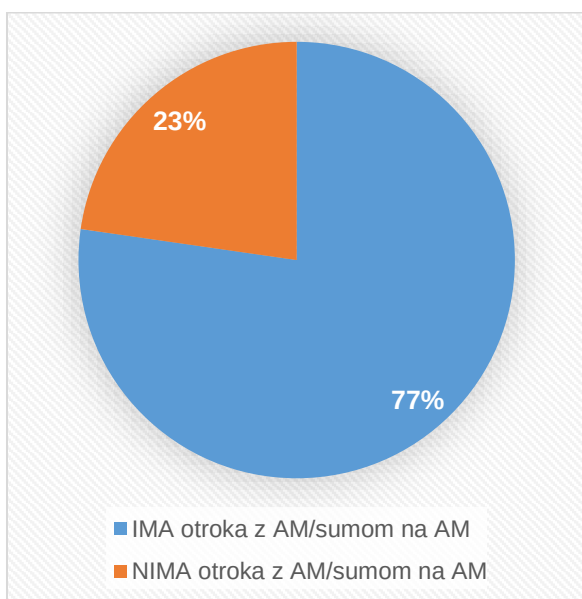

Graf 3: Prikaz koliko VIZ, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo ter koliko jih na anketo ni odgovorilo

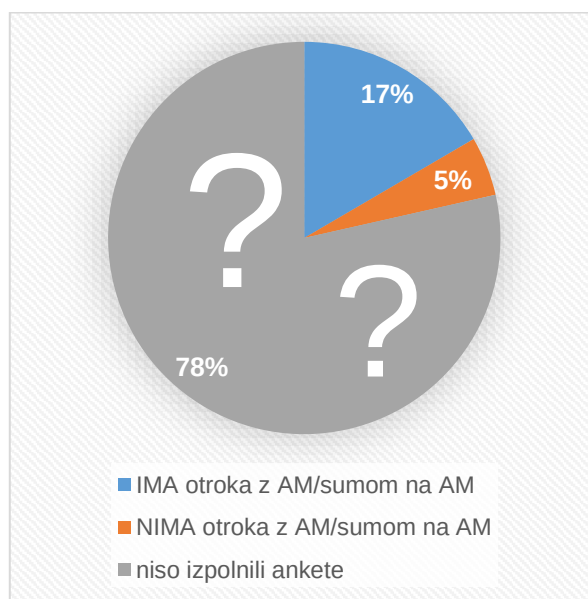
Če pogledamo samo programe predšolskega izobraževanja, ki so odgovorili, lahko vidimo, da je 77% vrtcev pritrdilno odgovorilo na vprašanje: »**Ali so v vašo ustanovo vključeni otroci, ki imajo AM in/ali otroci, pri katerih obstaja sum, da bi lahko imeli AM?**«.

Na anketni vprašalnik je torej odgovorilo 44 predšolskih vzgojno izobraževalnih zavodov in razmerje med tistimi, ki imajo otroke z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo in tistimi, ki teh otrok nimajo je 3,4:1. Če enako razmerje prenesemo na celotni vzorec predšolskih vzgojno izobraževalnih ustanov (205), lahko domnevamo, da je 71% predšolskih vzgojno izobraževalnih zavodov, ki imajo otroke z avtizmom ali sumom nanj in 29% predšolskih vzgojno izobraževalnih zavodov, ki teh otrok nimajo.

Podobno kot prej, pa lahko tudi tukaj z gotovostjo trdimo le, da je v Sloveniji **vsaj 17%** vrtcev, kjer imajo otroke z avtizmom ali sumom na avtizem.

Graf 4: Prikaz koliko predšolskih VIZ, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo

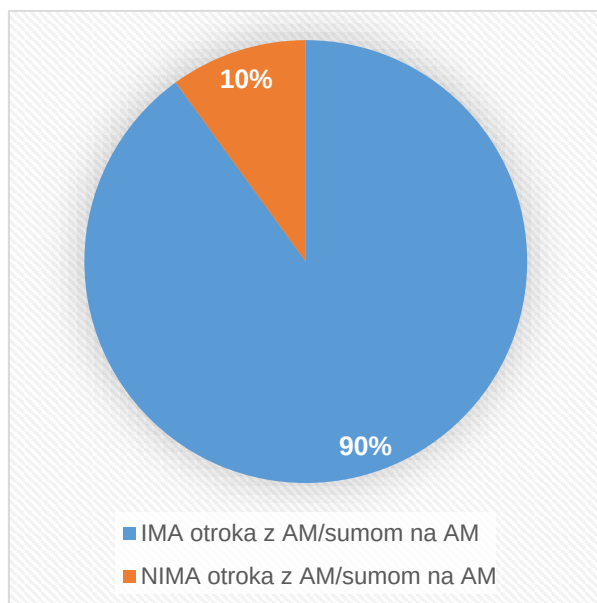

Graf 5: Prikaz koliko predšolskih VIZ, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo ter koliko jih na anketo ni odgovorilo

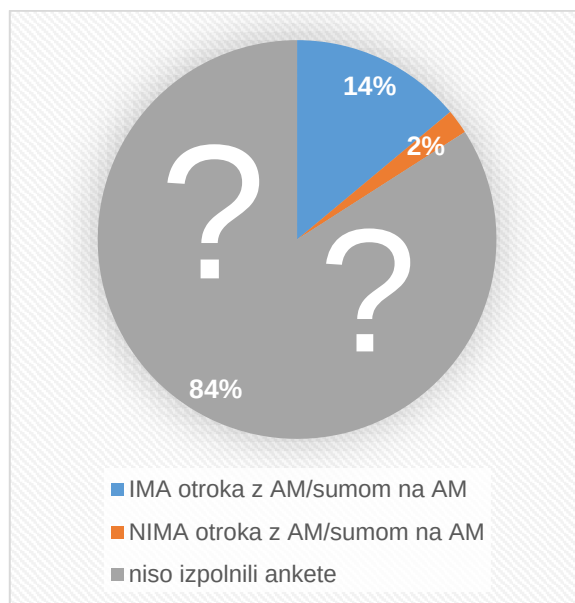
Nadaljujemo z rednimi osnovnimi šolami, ki so odgovorile in ki so kar v 90% pritrdilno odgovorile na vprašanje »**Ali so v vašo ustanovo vključeni otroci, ki imajo AM in/ali otroci, pri katerih obstaja sum, da bi lahko imeli AM?**«.

Glede na razmerje 9:1, med tistimi, ki imajo otroke z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo in tistimi, ki teh otrok nimajo, lahko domnevamo, da 89% vzgojno izobraževalnih zavodov, ki izvajajo le redni OŠ program, ima otroke z avtizmom ali sumom nanj in 11% vzgojno izobraževalnih zavodov, ki izvajajo le OŠ program, teh otrok nimajo.

Glede na celotno število VIZ, ki izvajajo le OŠ program pa je tukaj odstotek nekoliko nižji, in sicer lahko trdimo, da je v Sloveniji **vsaj 14%** rednih osnovnih šol, kjer imajo otroke z avtizmom ali sumom na avtizem.

Graf 6: Prikaz koliko rednih osnovnošolskih programov, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo

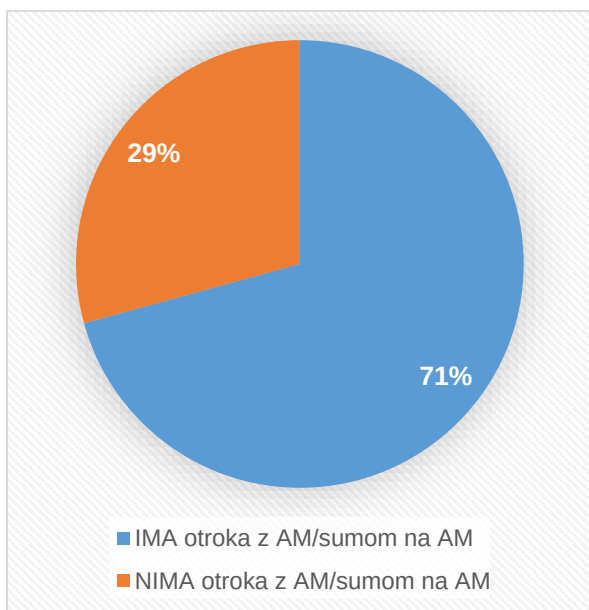

Graf 7: Prikaz koliko rednih osnovnošolskih programov, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo ter koliko jih na anketo ni odgovorilo

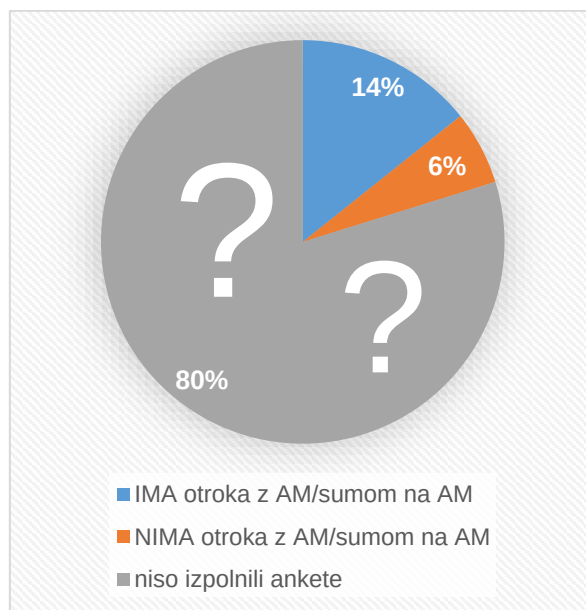
Naslednji prikaz se nanaša na redne osnovne šole s priključenimi vrtci. 71% vseh, ki so izpolnili anketo, jih je pritrdilno odgovorilo na vprašanje: »**Ali so v vašo ustanovo vključeni otroci, ki imajo AM in/ali otroci, pri katerih obstaja sum, da bi lahko imeli AM?**«.

Na anketni vprašalnik je torej odgovorilo 41 rednih osnovnih šol s priključenimi vrtci in razmerje med tistimi, ki imajo otroke z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo in tistimi, ki teh otrok nimajo je 2,4:1. Če enako razmerje prenesemo na celotni vzorec rednih osnovnih šol s priključenimi vrtci (203), lahko domnevamo, da je 58% rednih osnovnih šol s priključenimi vrtci, ki imajo otroke z avtizmom ali sumom nanj in 42% rednih osnovnih šol s priključenimi vrtci, ki teh otrok nimajo.

Kar se tiče prenosa na celotno število teh VIZ pa lahko trdimo, da je v Sloveniji **vsaj** 14% rednih osnovnih šol s priključenimi vrtci, kjer imajo otroke z avtizmom ali sumom na avtizem.

Graf 8: Prikaz koliko rednih osnovnošolskih programov s priključenimi vrtci, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo

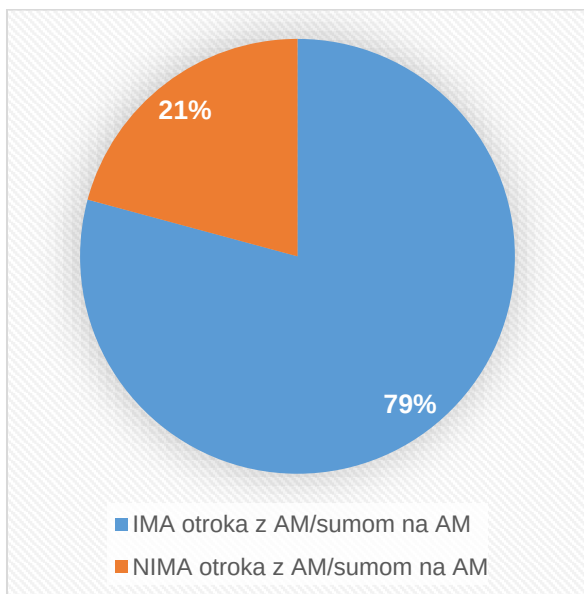

Graf 9: Prikaz koliko rednih osnovnošolskih programov s priključenimi vrtci, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo ter koliko jih na anketo ni odgovorilo

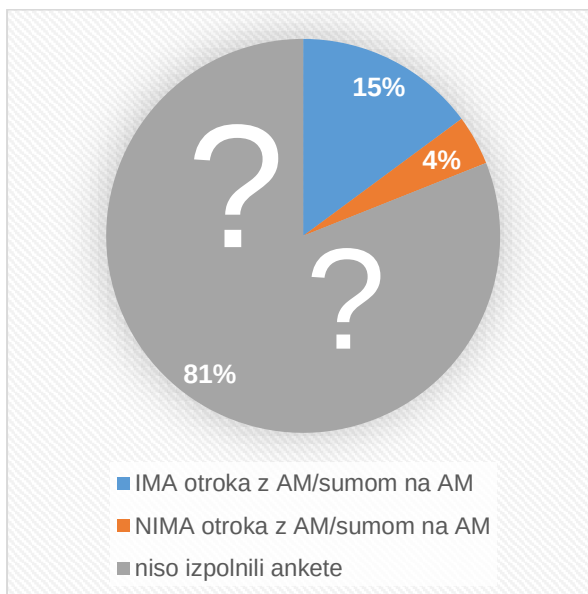
Zanimalo nas je še, kakšni so odstotki v vseh inkluzivnih programih skupaj. Tukaj so zajete redne osnovne šole, redne osnovne šole s priključenimi vrtci in redni vrtci ter redni vrtci z razvojnimi oddelki, ki so odgovorili na anketo.

Razmerje med tistimi, ki imajo otroke z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo in tistimi, ki teh otrok nimajo je 3,8:1. Če enako razmerje prenesemo na celotni vzorec inkluzivnih programov (659), lahko domnevamo, da je 74% omenjenih programov, ki imajo otroke z avtizmom ali sumom nanj in 26%, ki teh otrok nimajo.

Vsaj 15% inkluzivnih programov vzgoje in izobraževanja v Sloveniji pa ima zagotovo otroke z avtizmom ali sumom na avtizem.

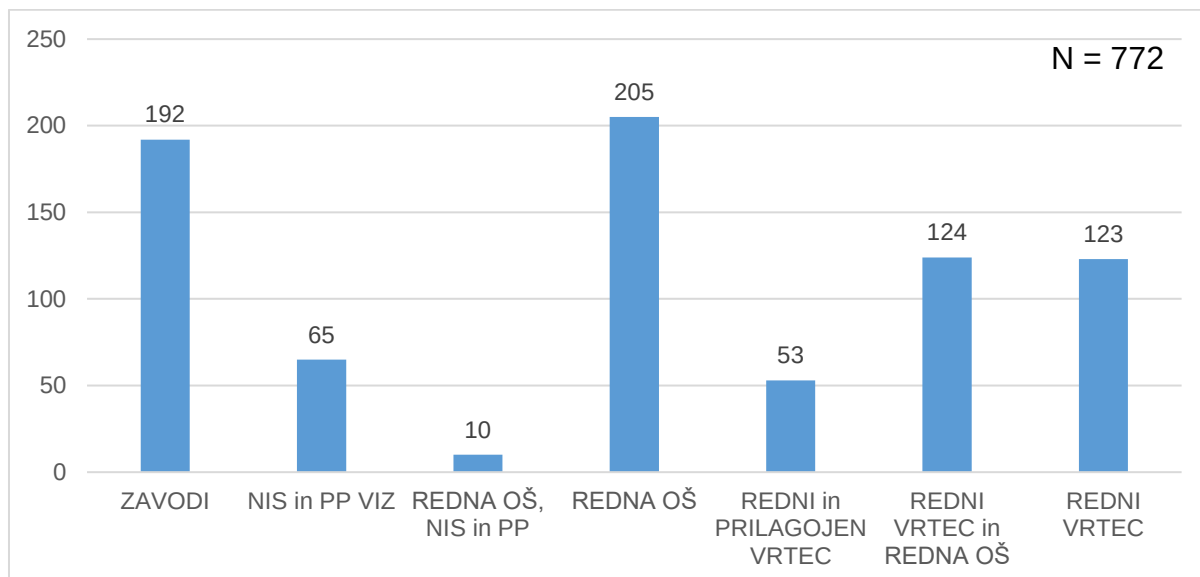

Graf 10: Prikaz koliko inkluzivnih programov, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo

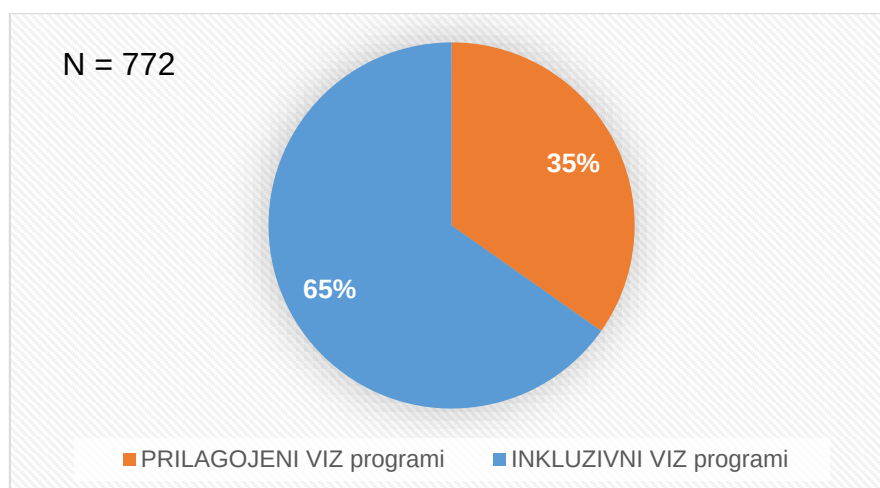
Graf 11: Prikaz inkluzivnih programov, ki so odgovorili na anketo, ima oz. nima otroka z avtistično motnjo ali s sumom na avtistično motnjo ter koliko jih na anketo ni odgovorilo

V 114 ustanovah, ki so nam odgovorile, da imajo **otroke z avtizmom ali sumom na avtizem je 772** teh otrok. Porazdeljeni so tako, da jih je v zavodih 192. Tukaj sta vključena dva zavoda, ki izvajata tudi prilagojene srednješolske programe, eden od njiju pa tudi postrehabilitacijski praktikum. 65 otrok z avtizmom ali sumom na avtizem je v šolah s prilagojenim programom, 10 jih je v rednih osnovnih šolah s priključenim nižjim izobrazbenim standardom in posebnim programom. 205 otrok z avtizmom ali sumom na avtizem je v rednih osnovnih šolah, 53 jih je v rednih vrtcih, ki imajo tudi oddelke s prilagojenim programom, 124 jih je v osnovnih šolah s priključenimi vrtci – tukaj gre predvsem za manjše kraje, ki imajo vrtce priključene k rednim osnovnim šolam, 123 pa jih je v rednih vrtcih.

Graf 12: Prikaz števila otrok z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo glede na posamezne programe

Zanimiva je porazdelitev, kjer se pokaže, da je 35% otrok z avtizmom ali sumom na avtizem v prilagojenih vzgojno izobraževalnih programih, 65% pa v inkluzivnih programih vzgoje in izobraževanja.

Graf 13: Prikaz števila otrok z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo glede na prilagojene in inkluzivne programe vzgoje in izobraževanja

Ko smo spraševali po otrocih z avtizmom ali sumom na avtizem nas je zanimalo **5 različnih kategorij**.

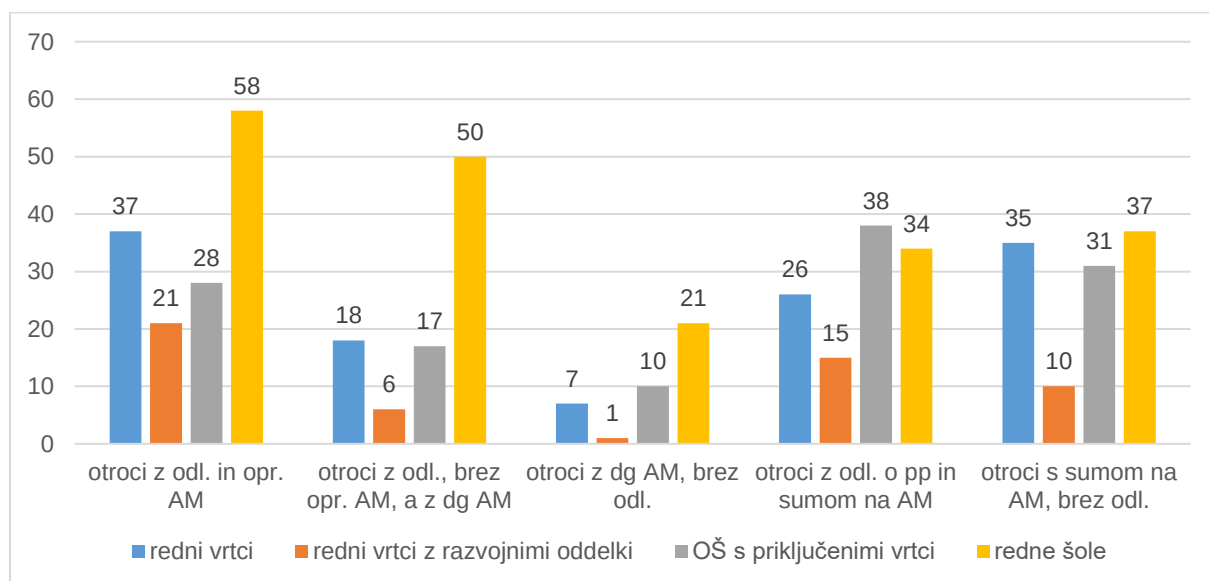
Prva kategorija je, da **ima otrok odločbo otroka s posebnimi potrebami, v kateri je opredeljen kot otrok z avtistično motnjo**. Ta kategorija je na nek način najbolj »čista«, če se lahko tako izrazim, saj gre za populacijo, kjer je motnja prepoznana in so na podlagi te motnje predvidene tudi oblike pomoči in prilagoditve znotraj vzgojno izobraževalnega sistema. In želeli bi si, da bi vsi otroci sodili v to kategorijo.

Naslednja kategorija so **otroci z odločbo, v kateri niso opredeljeni kot otroci z avtistično motnjo, imajo pa diagnozo avtizem ali Aspergerjev sindrom**. Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve so določene glede na motnje, ovire oz. primanjkljaje, ki so bili ugotovljeni tekom postopka usmerjanja. Seveda pa lahko upravičeno pričakujemo, da strokovne skupine na podlagi izvidov z diagnozo avtizma oz. Aspergerjevega sindroma, v individualiziranem programu določijo pomoč in prilagoditve za premagovanje primanjkljajev s področja avtizma.

Naslednja kategorija so **otroci, ki imajo opredeljeno diagnozo avtizem, vendar nimajo odločbe otroka s posebnimi potrebami**. Tukaj so lahko tisti, ki gredo nekako dobro skozi sistem tudi brez prilagoditev in pa tisti, ki imajo že postavljeno diagnozo in so trenutno v postopku pridobivanja odločbe. Upamo, da v tej skupini ni otrok, ki bi sicer bili prepoznani kot otroci z avtizmom, a njihove potrebe ne bi bile upoštevane.

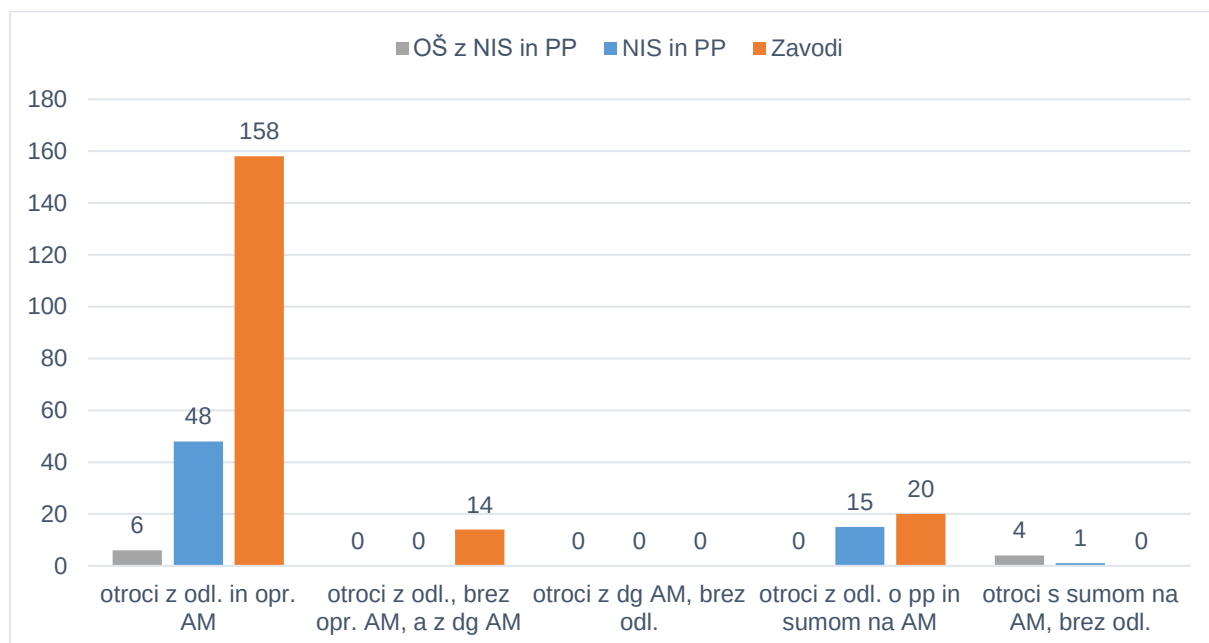
Naslednja kategorija so **otroci z odločbo otroka s posebnimi potrebami za druge primanjkljaje, obstaja pa sum, da gre pri njih tudi za avtistično motnjo**. Ti otroci sicer imajo pravice, pridobljene z odločbo, vprašanje pa je ali dodatna strokovna pomoč in prilagoditve naslavljaajo njihove prave potrebe. Če pogledamo absolutne številke, je v našem vzorcu teh otrok v programih rednih šol in vrtcev 113. Razlogov, zakaj pri njih sum še ni potrjen ali ovržen, je lahko kar nekaj – starši se morda ne želijo konfrontirati s to diagnozo, morda gre za dolge čakalne dobe in diagnoza še ni postavljena, pogosto pa srečamo miselnost, da otrok že tako ima odločbo in z diagnozo ne bi pridobil več dodatne strokovne pomoči. Vendar, če gre pri njih res za avtistično motnjo, morajo biti prilagoditve in dodatna strokovna pomoč usmerjene na odpravljanje oz. premagovanje primanjkljajev s tega področja.

In še zadnja kategorija, kjer so **otroci, ki imajo sum na avtistično motnjo, nimajo pa odločbe otroka s posebnimi potrebami**. Prepoznavamo, da so znotraj te kategorije težave največje, saj ti otroci ne dobivajo pomoči, poleg tega lahko gre za stiske staršev, ki odlašajo z diagnostiko, prav tako pa se pojavljajo stiske strokovnega kadra znotraj vzgoje in izobraževanja, kjer zaznavajo težave v komunikaciji, v socialnih interakcijah, vedenju, manjših prilagoditvenih spretnostih, nimajo pa nobene podpore za pomoč otrokom pri premagovanju teh primanjkljajev. Njihovo število je v našem vzorcu prav tako veliko – tudi tukaj gre za 113 otrok. Seveda ne trdimo, da bi vsi otroci, pri katerih je postavljen sum na avtistično motnjo oz. Aspergerjev sindrom v postopku diagnostike tudi res bili prepoznani kot otroci z avtističnimi motnjami. Zagotovo pa gre za otroke, ki se zelo težko prilagajajo socialnemu okolju in bi nujno potrebovali strokovno podporo.

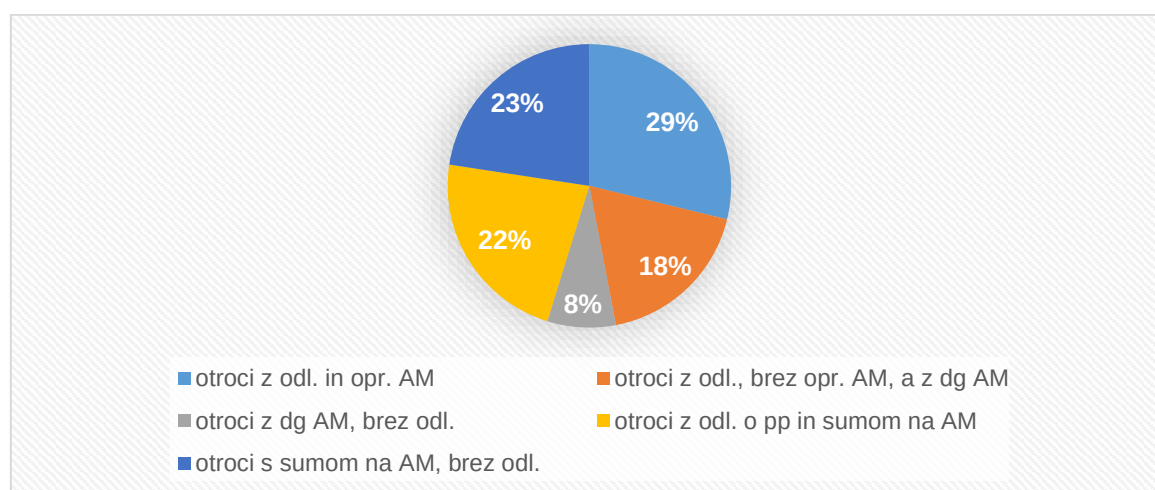
Graf 14: Prikaz števila otrok z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo v inkluzivnih programih vzgoje in izobraževanja glede na 5 kategorij

Slika je pri prilagojenih programih vzgoje in izobraževanja popolnoma drugačna. Kot vidimo, je veliko število otrok z opredelitvijo avtistične motnje v odločbi vključenih v zavode za otroke s posebnimi potrebami – gre za zavode, ki izvajajo prilagojen predšolski program, prilagojene programe devetletne osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom in z nižjim izobrazbenim standardom ter dva od njih tudi prilagojene programe srednjega poklicnega izobraževanja. V te programe se vključujejo otroci samo na podlagi odločbe, tako da je tak rezultat tudi pričakovan.

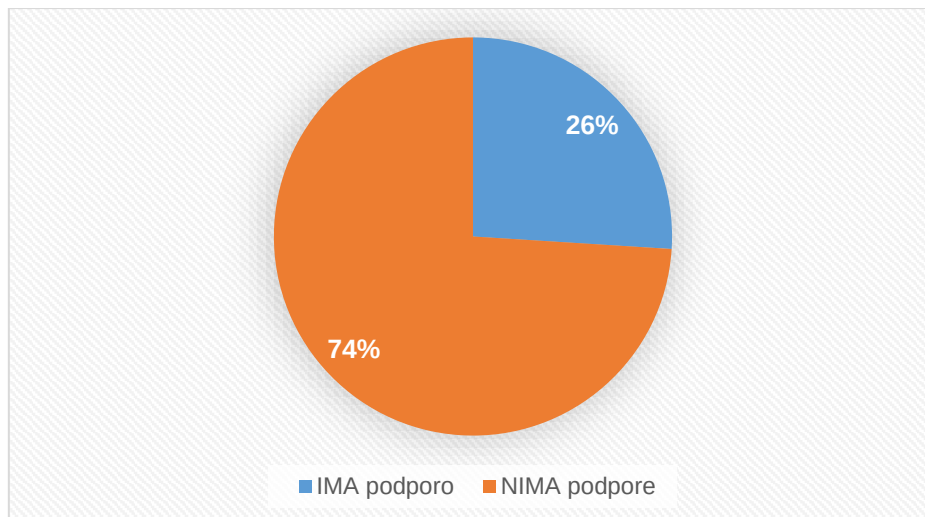
Graf 15: Prikaz števila otrok z avtistično motnjo ali sumom na avtistično motnjo v prilagojenih programih vzgoje in izobraževanja glede na 5 kategorij

Če pogledamo po odstotkih, imamo največji odstotek, 29%, v prvi kategoriji, za katero velja, da je najbolj »čista« in da otroci iz te kategorije dobivajo ustrezno pomoč. In s tem podatkom bi lahko bili zadovoljni, če ne bi takoj za tem bili dve kategoriji, kjer gre za sum na avtistično motnjo in ki sta po odstotkih zelo blizu prvi. 23% jih je s sumom na avtistično motnjo in brez odločbe, 22% pa jih je v kategoriji, kjer imajo odločbo za druge motnje, ovire oz. primanjkljaje in kjer gre za sum na avtistično motnjo. To so torej otroci, ki ne dobivajo pomoči, ali pa je le-ta neustrezna.

Graf 16: Prikaz odstotkov otrok v inkluzivnih programih glede na 5 kategorij

Na vprašanje »**Ali imajo otroci z avtizmom in njihovi učitelji, drugi strokovni delavci ter vrstniki strokovno podporo zunanje institucije?**«, smo dobili le 26% pritrdilnih odgovorov. Odstotek je izračunan od tistih 114 vzgojno izobraževalnih zavodov, ki so odgovorili, da imajo otroka z avtizmom ali sumom nanj. In le 29 jih ima strokovno podporo zunanje institucije, kar se nam zdi izredno malo.

Graf 17: Prikaz odstotka VIZ, ki imajo oz. nimajo strokovne podpore zunanje institucije

Na vprašanje »**S katerimi zunanjimi ustanovami sodelujete in kakšno obliko podpore vam nudijo?**« smo dobili 29 odgovorov, ki smo jih razvrstili v 5 kategorij. Pomoč, ki jo dobijo s strani **zdravstvenih ustanov**, je v obliki svetovanj, izobraževanj, izmenjavi informacij, v obliki podpore in manjših napotkov oz. predlogov za delo v oddelku in pri urah DSP. Izpostavljena je bila še podpora v obliki timskih sestankov, ki so večinoma 1x letno in kjer gre za izmenjavo informacij o otroku. Pomoč dobijo tudi s strani **šol s prilagojenim programom in zavodov**, ki nudijo pomoč v obliki izvajalcev DSP. Zunanje ustanove, s katerimi sodelujejo, so tudi **Svetovalni centri za otroke, mladostnike in starše ter njim podobni Centri** in pa **nevladne organizacije**. Pomoč se kaže v obliki svetovanj, izobraževanj in izmenjavi informacij. Pod **drugo** pa smo uvrstili Zavod za šolstvo, ki izvaja svetovalne storitve in pa Izobraževalni center Pika, kjer nudijo izobraževanja.

Zanimalo nas je še, **kakšne oblike podpore pa bi potrebovali pri delu z otroki z avtistično motnjo**. Na to vprašanje smo prejeli 140 odgovorov. Razvrstili smo jih v 7 kategorij, ki so v nadaljevanju predstavljene.

Izobraževanja za strokovne delavce

Pokazala se je potreba po izobraževanjih za strokovne delavce vzgojno izobraževalnih zavodov, in sicer takšnih splošnih, informativnih, o tem kaj avtizem sploh je, na drugi strani pa nekateri izpostavljajo, da informativnih izobraževanj ne potrebujejo, pač pa naj bodo ta konkretna, izhajajo naj iz poznavanja konkretnega učenca in naj bodo podprta s primeri dobre prakse.

Na primer izpostavljajo izobraževanja iz podporne in nadomestne komunikacije (PECS metodo). Potrebujejo več znanj o učenju socialnih veščin, o strategijah poučevanja, kako sploh posredovati učno snov, o metodah ocenjevanja, kako prilagajati teste. Prav tako potrebujejo več znanj o prepoznavanju otrok z avtizmom, več znanj za nudenje ustrezne podpore družini z otrokom z AM in o strategijah dela s sošolci. Želijo si, da bi bila izobraževanja brezplačna, saj si morajo stroške v veliki meri strokovni delavci kriti sami.

Spremljevalec

Potrebovali bi spremljevalca otroka z avtizmom, ki bi bil v večini primerov stalni. Ponekod bi spremljevalca potrebovali le občasno. V obeh primerih pa strokovni delavci izpostavljajo, da mora biti spremljevalec otroka z avtizmom ustrezno usposobljen oz. imeti specifična znanja za delo s to populacijo otrok.

Strokovni sodelavec z znanjem za delo z otroki z AM

Pokazala se je tudi potreba po stalnem strokovnem sodelavcu z znanji za delo z otroki z avtizmom. Znotraj svojega kolektiva si želijo imeti specialnega pedagoga ali socialnega pedagoga ali logopeda, ki ima dodatna znanja s področja dela z otroki z avtizmom. Potreba je tudi po delovnem terapevtu in po terapevtu senzorne integracije. Izpostavljeno je, da želijo nekoga, ki bi bil takoj na voljo, ko bi prišlo do težav, vedenjskih izbruhov in bi jim lahko svetoval, kako reagirati v določenih situacijah.

Materialni in prostorski pogoji

Anketirani vzgojno izobraževalni zavodi potrebujejo, poleg kadrovskih, tudi materialne in prostorske pogoje, ki bi dopuščali izvajanje programa, prilagojenega otrokom z avtizmom. Kar se tiče prostorskih pogojev izpostavljajo prostor za umik, prostor za tihe kotičke, za individualno delo, za delo v manjših skupinah in tudi senzorno sobo. Izkazuje se potreba po didaktičnih pripomočkih in pripomočkih za šolsko delo, pri čemer so nekateri zelo konkretni; plastelin, žogice, slušalke, držala za svinčnike, slikovni materiali, urniki, postopkovniki, socialne zgodbe v slovenščini, orodja oz. igrala za pridobivanje vestibularnih izkušenj. Strokovni delavci so sedaj pogosto prepuščeni lastni iznajdljivosti in kreativnosti pri izboru in izdelavi didaktičnih pripomočkov, potrebovali pa bi nek nabor oz. knjižico didaktičnih pripomočkov, ki so res kvalitetni in ki bi bili tudi na izposojno.

Pomoč staršem

Strokovni delavci šol in vrtcev zaznavajo, da so starši oz. družine otrok z avtizmom tiste, ki prav tako potrebujejo pomoč in podporo. Menijo, da starši potrebujejo izobraževanja, svetovanja, usmerjanja ter pa pomoč doma, v domačem okolju in podpirne skupine za starše.

Sodelovanje z zunanjimi institucijami

Kar se tiče sodelovanja z zunanjimi institucijami se je pokazala velika potreba po rednih timskih srečanjih s strokovnjaki, pri katerih je otrok obravnavan. Ali pa vsaj ažurirane pisne informacije (poročila) o ugotovitvah pri otroku, o obravnavah, ki jih izvajajo izven ustanove ter napredku, ki ga opažajo. Nujno bi potrebovali tudi možnost dnevnega kontaktiranja s strokovnjaki s področja avtizma, tako da bi lahko strokovni delavci postavili vprašaje tudi po telefonu ali e-pošti.

Prav tako pa VIZ izpostavljajo, da potrebujejo pomoč pri izdelavi individualiziranih programov za otroke z AM. Najbolj smiselno se jim zdi, da bi za vsakega otroka z AM skupaj s strokovnjakom s področja avtizma pripravili individualizirani načrt dela, strokovnjak pa bi bil tudi tekom leta na voljo za svetovanja in konzultacije.

Kar nekaj odgovorov pa nakazuje na potrebo po krovni instituciji, kjer bi bilo na enem mestu poskrbljeno za diagnostiko, za obravnave otrok z AM s strani različnih profilov z dodatnimi znanji s področja avtizma, za izobraževanja strokovnih delavcev, za redno sodelovanje z VIZ v obliki svetovalnih storitev, pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela s temi učenci.

Pridobivanje pravic in normativi

Kot že omenjeno, je velika potreba po hitrejših obravnavah in usmeritvah. Ponekod, kjer imajo otroke z AM, si pa želijo tudi nižjih normativov, da je v oddelku ali skupini na ta račun manj otrok.

Menimo, da smo kljub le 20% odzivnosti vzgojno izobraževalnih zavodov na anketni vprašalnik pridobili številne uporabne informacije, ki nam bodo v pomoč pri nadaljnjem delu v pilotnem projektu, kjer bo v zadnjem letu poudarek na pripravi izhodišč za sistemsko ureditev strokovnih centrov.